

УДК 330.101.541:061.1 (045)

ПОЛТОРАЦЬКА О.Т.,

Інститут економіки та менеджменту НАУ,
доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н.**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Анотація. Підкреслено необхідність розроблення та реалізації стратегії економічного зростання Європейського Союзу. Основну увагу приділено аналізу стратегічної діяльності від початку формування Європейського Союзу і до теперішнього часу. Запропоновано варіанти стратегії ЄС щодо країн-партнерів. Звертається увага на необхідність запровадження пропозицій програми в європейському економічному просторі.

Ключові слова: Європейський Союз, стратегія, Європейська Рада, економічне зростання, функціонування Європейського Союзу.

Аннотация. Подчеркнута необходимость разработки и реализации стратегии экономического роста Европейского Союза. Основное внимание уделено анализу стратегической деятельности от начала формирования Европейского Союза и до настоящего времени. Предложены варианты стратегии ЕС относительно стран-партнеров. Обращается внимание на необходимость внедрения предложенной программы в европейском экономическом пространстве.

Ключевые слова: Европейский Союз, стратегия, Европейский совет, экономический рост, функционирования Европейского Союза.

Annotation. Stressed the need to develop and implement growth strategies of the European Union. Focuses on the analysis of strategic activities from the beginning of the formation of the European Union and to this day. The variants of the EU strategy with respect to the partner countries. Attention is drawn to the need to implement the proposed program in the European Economic Area.

Keywords: European Union, the strategy, the European Council, economic growth, the functioning of the European Union.

Актуальність проблеми. Характерною особливістю сучасного світового соціально-економічного розвитку є динаміка інтеграційних процесів у світі в цілому та в Європі зокрема. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, так чи інакше відчувають на собі їх вплив. На євразійському континенті таким інтеграційним утворенням є Європейський союз. Європейський вектор вибрано не випадково, він означає розширення зони стабільності, безпеки, економічного процвітання. Разом з тим, члени світового співтовариства, зробивши вибір на користь європейської інтеграції, де-факто продовжують стояти перед складною дилемою пошуку стратегічних орієнтирів. Проаналізувавши ситуацію, що склалася в економічному просторі, необхідно зазначити, що економіка Євросоюзу не вселяє оптимізму. Фінансова криза ударила по «слабких» місцях тих економік країн, що зовсім недавно приєдналися до ЄС. Це вимагає серйозних змін у всій системі стратегічного орієнтування ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши еволюцію підходів щодо даної тематики, досить цікавими є наукові розробки П. Рудякова [1], Л. Губерського [2], О. Ковальової [3] та ін. "Стратегічність відносин" ЄС була предметом дискусій засідань Наукової ради МЗС України [4], а також низки публікацій вітчизняних авторів (О. Стрекаля [5], І. Бураковського, Г. Немирі, О. Павлюка). Дослідники зауважують, що стратегічне партнерство є подекуди декларацією, яка компенсує брак реальних кроків для наповнення співробітництва України з ЄС. Аналіз нової стратегії ЄС щодо відносин сусідства, ще не приділяється належна увага з боку науковців, тому дослідження цього феномена викликає особливий інтерес виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Мета статті. Метою статті є прагнення автора звернути увагу на актуальність особливостей функціонування стратегії економічного зростання Європейського Союзу в умовах світової фінансової кризи. Причому звертається увага на створення програми стратегії ЄС у період до 2020 р. з урахуванням проблем, що виникли на базі кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський Союз (ЄС) — союз держав-членів Європейських Спільнот, створений згідно з Договором про Європейський Союз (Маастрихтський Трактат), підписаним в лютому 1992 року і чинним із листопада 1993 р. Європейський Союз розвивається на засадах верховенства права та демократії.

Основні завдання ЄС [6]:

- створення європейського громадянства;
- забезпечення свободи, безпеки та законності;
- сприяння економічному й соціальному прогресу;
- утвердження ролі Європи у світі.

Управління ЄС здійснюють п'ять інститутів, кожен з яких виконує свою конкретну функцію:

- Європейський Парламент (обирається громадянами країн-членів ЄС);
- Рада Європи (формується з урядів країн-членів);

- Європейська Комісія (виконавчий орган);
- Європейський Суд (слідкує за дотриманням законів);
- Палата Аудиторів (належне й законне управління бюджетом ЄС).

Світова фінансова криза 2008-2009 рр. стала знаковим етапом тривалого періоду невизначеності у міжнародній системі політичних, економічних відносин і відносин у сфері безпеки, що почалася в момент завершення холодної війни. Ідеалізація існуючої соціально-економічної моделі світоустрою і монополарності світогосподарської системи призвели до глобальної кризи не лише у сферах політичній, екологічній, гуманітарній, та, що особливо важливо, у сфері економіки.

Вісім років європейці насолоджувалися перевагами євро, символом єдності, миру та достатку. Зона єдиної валюти розширювалася. Приїжджаючи в інші країни, не потрібно було бігати по банках і міняти гроші. До євро звикли настільки, що багато хто вже й не пам'ятають, які валюти ходили у сусідів.

Останні події в Єврозоні переконали багатьох економістів в думці, що порятунок одних, економік країн, що знаходяться у стадії змін, за рахунок інших, - економік розвинених країн - не найкраще і правильне рішення. Європа прагне зберегти цілісність економічного союзу, проте вихід деяких найбільш проблемних країн з єврозони може позитивно позначитися як на європейській, так і на світовій економіці. Тому ЄС необхідно якнайшвидше реформувати свою фінансову систему та гармонізувати економічні цикли країн-учасниць.

Виникає запитання: «Хто винен у теперішній кризі? Що ж послужило передумовою порушення стійкості та стабільності в ЄС?!». Одні експерти вважають, що всьому причиною є країни з великою державною заборгованістю; інші – що багато країн в ЄС надмірно витрачають гроші, тобто витрачають більше, ніж можуть собі дозволити; криза – це циклічний феномен. Щодо Греції, то можна стверджувати, що вона не зовсім була готова до вступу в єдину валютну зону, про що свідчить і величезний держборг, і інфляція, а також не мало важливим залишається той факт, що її економіка «тримається» лише на оливках і туризмі.

На думку автора, внутрішні проблеми ЄС можна вирішити за допомогою монетизації боргів, що дозволить знизити ставку фінансування економіки, а значить, вже при невеликому економічному зростанні борг буде зменшуватися. «Найправильніше – гармонізація економічних циклів країн єврозони. Для цього необхідне підвищення конкурентоспроможності південних країн. Процес довгий, але саме довгостроково він дозволить зберегти стабільність ЄС» [7]. Для вирішення економічних проблем єврозони потрібно створити стратегію економічного зростання ЄС, що буде ефективно функціонувати в глобальному економічному просторі.

Аналізуючи досвід 2000 року, а саме особливості формування Лісабонської стратегії ЄС визначено шість нових пріоритетів побудови «нової економіки»:

1. *"Електронна Європа"*, чи створення інформаційного суспільства для всіх. Це формулювання обране для того, щоб охарактеризувати потребу в розвитку цифрових та інформаційних технологій. Європа має потужні позиції на ринку мобільного зв'язку.

2. *Удосконалення функціонування Єдиного ринку*. Держави-члени визнавали, що він функціонував задовільно, особливо в сфері торгівлі товарами, але є і певні структурні проблеми, котрі необхідно вирішити, щоб покращити стан економіки ЄС у середньостроковій перспективі. Це стосується державних закупівель, адміністративних витрат, правового середовища, захисту прав інтелектуальної власності, бар'єрів на шляху транскордонної торгівлі послугами та незавершеності створення деяких ринків (у галузі енергетики й авіабудування).

3. *Повна інтеграція фінансових ринків і підвищення їхньої ефективності*. Капіталізація фондових ринків в ЄС становить лише половину від американської. Це пов'язано, переважно, зі структурною специфікою, а також з наявністю правових і адміністративних бар'єрів. Основні перешкоди на шляху розвитку фондових бірж у Європі пов'язані з особливостями національного капіталізму. У великих економіках ЄС економічний розвиток частіше спирався на кредитні заклади, ніж на фондові біржі. Тож банки відігравали важливу роль у розвитку національних економік країн-членів ЄС. Окрім цього, держави-члени як суверенні утворення самостійно розвивали власні фінансові ринки.

4. *Удосконалення середовища підприємницької діяльності*.

5. *Розвиток європейської зони досліджень, підприємництва й інновацій*. Науково-дослідна робота в Європі мала фрагментарний характер і територіально розділена, а відрив основних конкурентів за витратами на такі дослідження постійно збільшувався. Тож у межах Лісабонської стратегії виникла концепція "Європейської дослідницької зони", основними елементами якої мали бути створені й обладнані за найвищим рівнем мережеві центри.

5. *Забезпечення соціальної єдності*. Лісабонська стратегія визначила людину та її проблеми як основу соціальної політики ЄС. Тобто, збільшення інвестицій у людський чинник і розширення знань та навичок; запровадження системи навчання впродовж усього життя; забезпечення участі в громадському житті; допомогу підприємництву та забезпечення його гнучкості; надання дієвого захисту населенню похилого віку та ін. Без сумніву – це вирішення проблем безробіття. Відновлення повної зайнятості ЄС вважає основним завданням економічної та соціальної політики.

Проте, Лісабонська стратегія зростання та зайнятості завершилась в 2010 році. Саме тому, нова 10-річна стратегія має сфокусуватися на дещо інших пріоритетах, зокрема, вирішення проблем старіння нації, зростання нерівності, кліматичних змін. Серед інших питань, мають бути і питання щодо того, як забезпечити стабільність бюджетів, як захистити інвестиції та соціальне забезпечення громадян, як забезпечити ефективність ринку праці, як посилювати внутрішній ринок, і як повніше використовувати взаємні вигоди від

зовнішньої торгівлі та відкритості ринків. Крім того, в рамках підготовки нової стратегії необхідно звернути увагу на те, які переваги може дати більш “зелена” економіка, покращення бізнес-клімату, зокрема для малого та середнього бізнесу, посилення досліджень та інновацій.

За останні 2 роки дуже зріс рівень безробіття в ЄС. Це призвело до збільшення боргових зобов'язань на багато років, а також до зростання соціальної напруги. Проблеми європейської економіки вийшли на поверхню. Майбутнє ЄС залежить від того, з якими результатами Європа вийде з кризи.

Для досягнення стійкого зростання в майбутньому потрібно формувати довгострокову стратегію, терміном до 2020 року, в якій буде вирішена проблема безробіття, поліпшення якості життя громадян ЄС. Найближчі кілька років роботи покажуть, чи може Європа досягти розумного, сталого і всеосяжного зростання, знайти способи створення нових робочих місць і визначити напрям розвитку для суспільства.

Отже, «Європа 2020» встановлює три основні чинники зміцнення економіки [8]:

- розумне зростання: розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях;
- стійке зростання: створення економіки, заснованої на доцільному використанні ресурсів, екології та конкуренції;
- всеохоплюючий зростання: сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціального та територіального згоди.

Основні цілі Європа збирається здійснити до 2020 року. У зв'язку з цим ЄС ставить перед собою наступні головні цілі:

- 75% населення у віці від 20 років до 64 років повинні бути працевлаштовані;
- 3% ВВП ЄС має бути інвестовано в дослідження і розробки;
- досягнення цілей енергетичної політики і політики з приводу зміни клімату (включаючи 30% зниження забруднення навколишнього середовища);
- частка учнів, що кинули школу, не повинна перевищувати 10%. Не менше 40% молоді повинні мати вищу освіту;
- скорочення на 20 млн. людей, що знаходяться в небезпеці опинитися за межею бідності.

Для того, щоб держави-члени змогли адаптувати стратегію «Європа 2020» до своєї конкретної ситуації, Європейська Комісія пропонує державам трансформувати цілі ЄС в свої національні стратегії.

Отже, для досягнення поставлених цілей в стратегії економічного розвитку, ЄС вважає пріоритетними наступні 7 напрямків діяльності: інноваційний Союз (що сприятиме економічному зростанню і створенню нових робочих місць); рух Молоді (для сприяння залученню молодих людей на ринок праці); план розвитку цифрових технологій в Європі (для прискорення повсюдного розвитку високошвидкісного інтернету); доцільне використання ресурсів в Європі (щоб зробити економічне зростання незалежними від ресурсів, сприяти переходу на економіку з низьким вмістом вуглецю, збільшити використання джерел відновлюваної енергії, провести модернізацію транспортного сектору та забезпечити розумне використання джерел енергії); індустріальна політика, спрямована на глобалізацію; план з розвитку нових здібностей і збільшенню кількості робочих місць (щоб зробити модернізацію ринків праці); європейська політика проти бідності.

Висновки. Запропонована структуризація стратегії може скласти певні передумови для стабілізації економічної складової в ЄС на довгу перспективу. Саме на цій основі можливе формування основних стратегічних напрямків, з погляду забезпечення зайнятості; дослідження та інновації; зміни клімату і енергетики; освіти; боротьби з бідністю. У ЄС є всі необхідні інструменти для керування новим економічним порядком, який буде підтримуватися за допомогою Внутрішнього ринку, бюджету, підприємництва, зовнішньої політики, а також силами Економічного і Валютного Союзу. Нова економічна стратегія Європейського Союзу вимагає скоординованих дій держав-членів ЄС, включаючи соціальне партнерство і кооперацію у сфері питань громадянського суспільства. Якщо європейські держави будуть діяти спільно, ЄС вийде з кризи переможцем, адже метою створення економічного союзу є спільна зовнішня економічна політика, спільний ринок послуг, матеріальних благ, капіталу і праці, монетарний союз, а також впровадження спільного громадянства.

Список використаних джерел

1. Рудяков П. Крок вперед чи крок назад? // Політика і час. – 1996. – № 11. – С. 53-57.
2. Губерський Л.В. Україна – ЄС: формування нової стратегії взаємовідносин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 1999. – Вип. 13. – Ч. 1. – С. 3-7.
3. Ковальова О. Україна – Європейський Союз: інтеграційний потенціал і проблеми співробітництва // Людина і політика. – 2002. – № 6. – С. 22-30.
4. Стратегічне партнерство в контексті європейської інтеграції // Політика і час. – 2001. – № 8. – С. 3-12.
5. Стрекаль О.В. Проблеми розробки національної стратегії європейської інтеграції України // Науковий Вісник Дипломатичної академії України. – 1998. – Вип. 1. – С. 153-158.
6. Електронний ресурс. Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_Союз.
7. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2010/01/25/185037>.
8. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf>.